

Augstākajā izglītībā studējošo kompetenču novērtējums un to attīstības dinamika studiju periodā

ESF projekta Nr. 8.3.6.2.

“Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide un
īstenošana” ietvaros

Projekta līguma numurs: 8.3.6.2/17/I/001
(Nr. ESS2022/442)

2. kārtā

ZIŅOJUMA KOPSAVILKUMS

2023

IEVADS

Pētījuma “Augstākajā izglītībā studējošo kompetenču novērtējums un to attīstības dinamika studiju periodā” 2. kārtas mērķis: veicot padziļinātu uzņēmējspējas, digitālās, globālās, kā arī pilsoniskās caurviju kompetences teorētisko analīzi un studējošo caurviju kompetenču novērtējumu, noskaidrot studējošo kompetenču attīstības līmeni augstākās izglītības iestādēs, studijas uzsākot un pirms izglītības iestādes absolvēšanas, izstrādāt priekšlikumus digitālo pamata prasmju novērtēšanai, mācību vajadzību identificēšanai un plānošanai, kā arī izstrādāt atbalsta instrumentus augstākās izglītības iestāžu personāla kompetenču pilnveidei par caurviju kompetencēm, to novērtēšanu un iekļaušanu studiju rezultātos un caurviju kompetenču novērtēšanas instrumenta izmantošanu studiju rezultātu formulēšanā un novērtēšanā.

Projekta pētnieki veica uzņēmējspējas, digitālās, globālās, kā arī pilsoniskās kompetences padziļinātu teorētisko izpēti, aprobēja skolotāju profesionālo kompetenču aptauju, sagatavoja priekšlikumus studējošo digitālo prasmju pilnveidei un novērtēšanai. Analizēta pētījuma 1. kārtā izstrādātās metodoloģijas piemērotības izpēti citām mērķa grupām, piemēram, pieaugušo izglītībā u.c. Tika apkopoti un analizēti ārvalstu piemēri par rīkiem un metodēm caurviju kompetenču, tai skaitā digitālo kompetenču, novērtēšanā; izstrādātas rekomendācijas gan par kompetenču novērtēšanu, studiju programmu dizainu, sadarbību ar darba devējiem un citām tēmām.

Tāpat tika veikts pēdējā gada skolotāju sagatavošanas programmas studējošo profesionālo kompetenču novērtējums, kā arī izstrādāti priekšlikumi profesijas standarta “Skolotājs” aktualizācijai.

Nozīmīgākais pētījuma rezultāts ir Latvijas studējošo caurviju kompetenču attīstības līmeņa izpēte 2022./2023. studiju gadā. Novērtēšanā piedalījās vairāk nekā 1500 studenti no vairāk nekā 20 Latvijas augstākās izglītības institūcijām. Mērījumā tika ņemti vērā šādi kritēriji: izglītības tematiskās grupas, Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) līmenis, akadēmiskā/profesionālā izglītība, valsts/privātās izglītības iestādes. Pētījuma izlasi veido 2022./2023. akadēmiskajā gadā studijas uzsākušie un pēdējā kursa studējošie.

Pētījuma rezultātā ir iegūti dati par studējošo kompetenču attīstības līmeni pēc vidējās izglītības iegūšanas, kad uzsāk studijas augstākajā izglītībā, un pirms kvalifikācijas iegūšanas, pastarpināti konstatējot augstākās izglītības iestāžu īstenoto praksi izglītības procesa organizēšanā un studiju kvalitāti. Pētījuma rezultātu ilgtspējas nodrošināšanai ir izstrādāta tālākizglītības programma augstākās izglītības iestāžu personāla kompetenču pilnveidei par kompetenču metodoloģijas izmantošanu studiju rezultātu formulēšanā un studējošo snieguma novērtēšanā, ko projekta ietvaros ir apguvuši vairāk nekā 90 multiplikatori no 22 augstskolām.

Projekta komanda ir izstrādājusi vadlīnijas pētījuma rezultātu izmantošanai augstākās izglītības iestādēs ar mērķi pilnveidot studiju programmas sasniedzamos rezultātus un studējošo snieguma novērtēšanai, kā arī rekomendācijas un priekšlikumus augstākās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pilnveidošanai, tai skaitā nosakot kompetenču novērtēšanas mērījumu regularitātes optimālo modeli. Ir formulēti arī priekšlikumi studējošo caurviju kompetenču pilnveidei un novērtēšanai, domājot par studiju programmu un virzienu akreditāciju.

Projekta pētnieku komandas vārdā vēlos pateikties visām Latvijas augstākās izglītības institūcijām un konkrēti katram šo institūciju pārstāvim, kurš iesaistījās pētījumā, tādējādi apliecinot, ka novērtē studējošo caurviju kompetenču attīstības un novērtēšanas lietderību un nozīmi augstākās izglītības kvalitātes pilnveidei.

Projekta “Augstākajā izglītībā studējošo kompetenču novērtējums
un to attīstības dinamika studiju periodā”

vadītāja LU profesore, vadošā pētniece Zanda Rubene

1. UZŅĒMĒJSPĒJAS ĪPATNĪBAS CAURVIJU UN PROFESIONĀLO KOMPETENČU IETVARĀ (*Andra Blumberga, Agnese Lastovska*)

Uzņēmējspēja ir indivīda zināšanas, prasmes un attieksme, kas ietver radošumu, inovāciju un riska uzņemšanos, kā arī spēju plānot un vadīt projektus, lai sasniegtu mērķus. Tās nošķīrums caurviju un profesionālās kompetences struktūrā apstiprina, ka caurviju kompetence pārklāj profesionālās kompetences izpausmes konkrētā kontekstā un papildina uzņēmējspējas starpdisciplināro dabu, skatot to no indivīda personīgās dzīves perspektīvas.

Uzņēmējspējai kā caurviju kompetencei ir starpdisciplināra daba, un neatkarīgi no konteksta tas ir atbalsta rīks, lai indivīds sasniegtu savus mērķus un dzīvotu veiksmīgāku dzīvi. Turpretim uzņēmējspēja kā profesionālā kompetence ietver zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas specifisku un vispārīgu darbu veikšanai konkrētā profesijā vai tās nozarē, kas liek secināt, ka tā jāpilnveido līdz ar mainīgajām darba tirgus prasībām.

Studiju procesā uzņēmējspēju pilnveido, izmantojot problēmu risināšanas, uz praksi balstītus un reālus uzdevumus. Attīstīta uzņēmējspēja rada pozitīvu vidi inovācijām un radošam mācību procesam, kas veicina augstākus akadēmiskos un profesionālos panākumus. Tā palīdz studentiem apzināties savas stiprās puses un reaģēt uz iespējām, radīt vērtību, apvienojot resursus, un demonstrēt pašefektivitāti, pārliecību un apņēmību, pārvarēt šķēršļus. Studenti, kuriem piemīt uzņēmējspēja, ir sociāli motivēti indivīdi, inovatīvi, uz sadarbību vērsti, proaktīvi, domājoši, klātesoši savā darbā, zinoši, mērķtiecīgi, atjautīgi, uzņemmas un izvērtē risku, vērsti uz sevis pilnveidošanu, atvērti dažādām iespējām un profesionāli pārvalda konkrētās nozares specifiku.

Zinātniskās literatūras analīzes rezultātā tika konstatēti uzņēmējspējas attīstošie faktori studiju procesā, kas iekļauj konkrētas metodikas izmantošanu un atbalstošu vidi prasmju pilnveidei: pietuvināt studiju procesu reālajai dzīvei, ļaut iejusties dažādās situācijās un diskutēt par veiktajām darbībām; radīt situācijas, kurās nepieciešams pieņemt lēmumus; studiju procesā piedāvāt problēmrisināšanas uzdevumus; uzņemties atbildību; saskatīt iespējas un izmantot tās; radīt pievienoto vērtību; studiju procesā veicināt situāciju izspēles/modelēšanu; veidot starpdisciplinārus projektus u.c.

2. DIGITĀLĀS KOMPETENCES ĪPATNĪBAS CAURVIJU UN PROFESIONĀLO KOMPETENČU IETVARĀ (*Linda Daniela, Alla Anohina-Naumeca, Edīta Sarva, Anda Āboliņa*)

Digitālā kompetence jebkuras jomas speciālistam ir viena no sastāvdaļām speciālista profesionālās kompetences ietvarā un tai piemīt daudzkomponenšu struktūra, kuru veido: vispārīgā profesionālā digitālā kompetence (vispārīgas zināšanas, prasmes un attieksme attiecībā uz tehnoloģiju izmantošanu veicamajā darbā konkrētā jomā), specifiskā profesionālā digitālā kompetence (prasmes, zināšanas un attieksme attiecībā uz tehnoloģiju izmantošanu konkrētajā amatā/lomā jomā) un caurviju digitālā kompetence (zināšanas, prasmes un attieksme saistībā ar IKT risinājumu izmantošanu atbalstošajiem uzdevumiem konkrētā profesionālajā jomā). Caurviju digitālās kompetences aprakstam ir izmantojams Eiropas Savienībā plaši lietojams DigComp ietvars. Savukārt vispārīgās un specifiskās profesionālās digitālās kompetences ietvari ir atšķirīgi katrai jomai.

Lai attīstītu digitālo kompetenci, studējošajiem ir jānodrošina tehnoloģijās bagātināta mācīšanās, kas ietver: 1) mērķtiecīgu digitālās kompetences apguves procesu, kas balstās uz konkrētas jomas prasībām; 2) tehnoloģiju izmantošanu, kas ir piemērota konkrētajām mācību vajadzībām; 3) regulāras, mērķtiecīgas mācīšanās iespējas studentiem, lai viņi varētu apgūt un pilnveidot savas digitālās prasmes. Pamatojoties uz tehnoloģiju pieņemšanas modeli, ir iespējams secināt, ka tehnoloģiju bagātināta mācīšanās var sekmēt digitālās kompetences apguvi, ja tiek ņemti vērā šādi faktori: 1) uztvertais derīgums: studentiem jāuzskata, ka tehnoloģiju izmantošana mācībās ir lietderīga, lai uzlabotu viņu zināšanas, prasmes un attieksmes; 2) uztvertais lietošanas vieglums: tehnoloģijām jābūt viegli lietojamām, lai studenti varētu tās efektīvi izmantot mācību procesā; 3) attieksme pret tehnoloģiju izmantošanu: studentiem jābūt pozitīvai attieksmei pret tehnoloģiju izmantošanu mācībās. Tehnoloģiju bagātināta mācīšanās var būt efektīvs veids, kā apgūt digitālo kompetenci, taču ir svarīgi, lai tiek ņemti vērā iepriekš minētie faktori, lai nodrošinātu, ka tehnoloģijas tiek izmantotas efektīvi un mērķtiecīgi.

Latvijas sabiedrībā digitālās kompetences apguves līmenis ir ļoti neviendabīgs. Tāpēc to apguvei būtu jāpiemēro elastīgi risinājumi, paredzot, ka tiem indivīdiem, kuru digitālā

kompetence ir zemā līmenī, var tikt piedāvātas dažādas iespējas savu digitālo kompetenci pilnveidot.

3. ĀRVALSTU RESURSU ANALĪZE UN REKOMENDĀCIJAS PAR CAURVIJU KOMPETENČU, TAJĀ SKAITĀ DIGITĀLO KOMPETENČU, PILNVEIDI, NOVĒRTĒŠANU, STUDIJU PROGRAMMU DIZAINU UN SADARBĪBU AR NOZARI (*Edīte Sarva, Agnese Lastovska, Alise Oļesika, Anda Āboliņa, Zinta Zālīte-Supe*)

Caurviju kompetences, tajā skaitā digitālo kompetenci, var pilnveidot dažādos veidos, ieskaitot formālās un neformālās apmācības, seminārus, pašvadītu mācīšanos, mācīšanās grupas. Mācībspēkiem ir jānodrošina piemērota mācību vide, jāievieš tehnoloģijas un jāveicina digitālā sadarbība, lai attīstītu studentu caurviju kompetences, tajā skaitā digitālās kompetences. Tas prasa arī studentu esošo digitālo prasmju novērtējumu, digitālās ētikas un nepārtrauktu profesionālo pilnveidi.

Lai veiksmīgi novērtētu caurviju kompetences, jānodrošina dažādas novērtēšanas pieejas, ieskaitot pašnovērtējumu, testēšanu, novērojumus, projektus un atgriezenisko saiti. Svarīgi ir arī apvienot dažādas pieejas, lai paaugstinātu novērtējuma ticamību un sniegtu vispusīgu priekšstatu par studentu kompetencēm. Turklāt ir nepieciešama kopīga izpratne par caurviju kompetenču raksturlielumiem un to izpausmēm, lai veiksmīgi izstrādātu novērtēšanas instrumentus. Svarīgi, lai, izstrādājot caurviju kompetenču, tajā skaitā digitālās kompetences, novērtēšanas rīkus, tie būtu praktiski izmantojami.

Sekmējot regulāru sadarbību ar nozari, ieguvēji ir gan studenti, gan uzņēmumi, gan augstskolas. Piemēram, augstskolas sadarbībā ar uzņēmumiem spēj identificēt industrijai nepieciešamās prasmes, izveidot ar tām sarakstu un integrēt nepieciešamās prasmes savos studijuursos. Tādā veidā studenti iegūst darba tirgū nepieciešamās prasmes un iemaņas, kas ir ieguvums gan uzņēmumiem, gan arī studentiem.

Ārvalstu resursu analīzes rezultātā tika formulētas šādas rekomendācijas:

Valsts līmenī (izglītības politikas veidotāji).

1. Valsts līmenī un augstākās izglītības iestāžu ietvaros nodrošināt piemērotu pārmaiņu tempu, kas rada mazāku pretestību, lai veiksmīgi un efektīvi ieviestu dažādus jauninājumus izglītības jomā, piemēram, caurviju kompetenču iestrādi studijuursos.
2. Nodrošināt atbalsta mehānismus studiju programmu izstrādē, piemēram, sadarbību starp dažādām institūcijām valsts līmenī (regulāru informācijas plūsmu, aktualitāšu nodošanu, skaidru izstrādes un apstiprināšanas procesu), kurā ir iesaistītas atbildīgās personas, institūcijas un citi eksperti, lai novērstu kļūdas un nepilnības, kas rodas laika gaitā.
3. Piešķirt resursus digitalizācijas procesa kvalitātes nodrošināšanai (plānošanai, budžetam, akreditācijai), piemēram, īpašu uzmanību pievēršot drošības aspektiem digitālajā vidē (datu drošībai, autortiesībām, piekļuves resursiem u.c.).
4. Veidot vienotu redzējumu valstī par kvalitatīvu izglītības procesu, kuru palīdz veicināt izpratne par caurviju kompetenču nozīmi, ņemot vērā dažādas vajadzības atbilstīgi nozares prasībām.

Institūciju līmenī (valsts un privātās augstākās izglītības iestādēs, nevalstiskajās organizācijās).

1. Iesaistīt docētājus, studentus un nozares studiju programmu izstrādē, aktualizēšanā un jaunu risinājumu ieviešanā, iestrādājot un integrējot caurviju kompetences, tajā skaitā digitālo kompetenci, sasniedzamajos rezultātos.
2. Nodrošināt studentiem un docētājiem vienotu pieeju digitālajiem resursiem un rīkiem, lai mazinātu digitālo plaisu resursu izmantošanā, tajā skaitā ieviest šo resursu lietošanas instrukcijas, piedāvājot praktiskus piemērus izmantošanai pedagoģiskajā darbībā.
3. Mazināt inovāciju rezistenci institūcijā, veicinot tehnoloģisko inovāciju pakāpenisku un mērķtiecīgu ieviešanu, nodrošinot sekmīgu profesionālo komunikāciju par izglītības digitalizācijas jautājumiem institūcijas iekšienē un ārpus tās.

4. Ieviest AGILE (projektu vadības rīks, kas palīdz strādāt vieglāk, ātrāk un vienkāršāk, izvairoties no sarežģītām kļūdām un pārpratumiem) metodoloģijas elementus augstākajā izglītībā- pielāgošanos pārmaiņām.
5. Nodrošināt līdzsvaru starp digitālo sociālo inovāciju radīšanu (sabiedrības vajadzībām, īpaši sociāli atstumto sabiedrības grupām) un digitālo servitizāciju (tehnoloģijām un digitālajiem rīkiem izglītībā, lai nodrošinātu izglītības pakalpojumu), lai izvairītos no standartizācijas radītajiem riskiem.

Studiju programmu līmenī (augstākās izglītības iestādēs).

1. Panākt vienotu izglītības standartu kā augstākās izglītības kvalitātes rādītāju, lai veicinātu caurspīdīgumu studiju programmu izstrādē, kā arī regulāru novērtēšanu un pilnveidi.
2. Iestrādāt un integrēt caurviju kompetences, tajā skaitā digitālās kompetences, sasniedzamajos studiju rezultātos, lai sekmētu studentu atbilstību darba tirgus prasībām.

Mācībspēku līmenī.

1. Transformēt akadēmisko kultūru ar fokusu uz kopradi, kas balstās caurviju kompetenču pilnveidē, lai veicinātu ne tikai mācībspēku, bet arī studentu profesionālo autonomiju un savstarpējo uzticēšanos.
2. Regulāri pilnveidot savas caurviju kompetences (atbilstoši profesionālajām un personiskajām vajadzībām), lai mijiedarbotos ar studentiem un sniegtu atgriezenisko saiti, nodrošinot, ka docētājs ir pārmaiņu aģents caurviju kompetenču apguves procesā.

Visos līmeņos.

1. Caurviju kompetenču apguvei izmantot gan formālās (studiju process augstskolā), gan neformālās (kursi, semināri, konferences), gan informālās (pašvadītas mācīšanās, mācīšanās kopienās, projektu tipa mācīšanos) izglītības iespējas.

2. Caurviju kompetenču novērtēšanā izmantot kombinētu pieeju, kurā, apvienojot dažādus mērīšanas rīkus, piemēram, pašnovērtējumu, atzīmes u.c. ar uzdevumiem, novērojumiem, intervijām, paaugstinātos rezultātu ticamība, kas palīdzētu izdarīt pamatotus secinājumus.

4. GLOBĀLĀS UN PILSONISKĀS KOMPETENCES DALĪJUMA VAI APVIENOJUMA PAMATOJUMS CAURVIJU KOMPETENČU IETVARĀ

(Dace Medne, Sanita Baranova, Alise Oļesika)

Terminu *globālās caurviju kompetences* un *pilsoniskās caurviju kompetences* kompetenču jēdzieniskais lietojums gan izglītības politikas dokumentos, gan pētījumos nav konsekvents. Globālā vai pilsoniskā caurviju kompetence vienotībā ar vajadzību piešķirt tai nozīmi ilgtspējīgas izglītības kontekstā ieinteresētajām pusēm padara šos jēdzienus pievilcīgus no izglītības perspektīvas, jo tās prasa kopīgu būtības un izpratnes veidošanu. Lai īstenotu projekta uzdevumu, veikta pētījumu, ziņojumu un starptautiskā līmeņa izglītības politikas dokumentu atlase un satura analīze. Pētījumu, ziņojumu un dokumentu apkopošanai tika izvēlēta kartogrāfiska pārskata stratēģija. Datu analīze un sintēze veikta pēc naratīvās sintēzes veida. Kodu kopa globālās dimensijas identificēšanai literatūras vienībās tika noteikta saskaņā ar *The OECD PISA global competence framework* (PISA, 2018). Deduktīvās kodēšanas laikā identificēti visi globālās kompetences noteiktie kodi. Vislielākais kodu skaits identificētajās literatūras vienībās ir kritērijam *izprot un novērtē citu cilvēku perspektīvas un pasaules uzskatus*. Otrs lielākais kodu skaits tika identificēts kritērijam *zina vietējas, globālas un kultūras nozīmes jautājumus*. Kritērijs *rīkojas kolektīvās labklājības un ilgtspējīgas attīstības labā* identificēts kā trešais pēc skaita. Vismazāk identificētajās publikācijās apskatīts jautājums par *iesaisti atklātā, piemērotā un efektīvā starpkultūru mijiedarbībā*. Kodu kopa pilsoniskās dimensijas identificēšanai literatūras vienībās tika noteikta saskaņā ar projekta pirmās kārtas rezultātiem. Identificēto pilsoniskās caurviju kompetences rādītāju biežums dilstošā secībā: daudzveidības apzināšanās un pārvaldība, iesaiste lokālā līmenī, politiskās sistēmas pārvaldība, sociālā taisnīguma pārvaldība, iesaiste globālās kopienas līmenī, lokālu un starptautisku sadarbību

raksturojoši jautājumi, sociālo un politisko izmaiņu rīcībspēja, saistošo normatīvu pārvaldība, dažādu līmeņu ilgtspējas mērķu realizēšana (īstenošana) un pilsonisko tiesību un pienākumu saistības raksturojošie aspekti. Iegūtie rezultāti ļauj formulēt šādas rekomendācijas:

1. Globālo un pilsonisko kompetenci kartējot, rodama to jēdzieniskā apvienojuma teorētiskā iespējamība – globāli pilsoniskā kompetence, tomēr saistībā ar projekta ietvaros veiktā mērījuma rezultātiem Latvijas augstskolās secināts, ka pilsoniskajai caurviju kompetencei ir vizuālākie radītāji, tāpēc iesakām globālo un pilsonisko caurviju kompetenci mērīt atsevišķi.
2. Saistībā ar konstatēto, ka tieši šīm abām kompetencēm ir novērojama tendence gan saturiski, gan formulētajos nosaukumos dinamiski mainīties īsā laika periodā (piecu gadu intervālā), rast iespēju pārraudzīt pilsoniskās un globālās caurviju kompetences jēdzieniskās attīstības virzību pasaulē.

Lai veicinātu studējošo pilsoniskās un globālās caurviju kompetences attīstību studiju procesā, formulētas rekomendācijas.

Rekomendācijas studējošo **globālās caurviju kompetences** pilnveidošanai studiju procesā.

1. Saskaņā ar Eiropas Komisijas paziņojumu (2017) studiju programmu ietvaros piedāvāt iespēju apgūt vismaz divas ES valodas.
2. Starpkultūru pieredzes un iesaistes veicināšanu studiju procesā rekomendējam īstenot, izmantojot autentiskus artefaktus, *paraksta pedagoģijas* (Signature Pedagogies) paņēmienus globālās kompetences veicināšanai: 1) *pētniecības ekspedīcijas*, kas koncentrējas uz konkrētās vietas daudzdimensionālu izpēti un 2) *mērķtiecīgo salīdzināšanu*, tas ir, studējošie paplašina savu izpratni par pasaules aspektiem/parādībām/fenomeniem, pētot vienu aspektu/parādību/fenomenu vairākās vietās.

Rekomendācijas studējošo **pilsoniskās caurviju kompetences** pilnveidošanai studiju procesā.

1. Demokrātija ir sistēma, kas balstīta uz pilsonisko diskursu kā līdzekli, lai miermīlīgi un cienīgi risinātu domstarpības vai neviennozīmīgus jautājumus, tāpēc studiju procesa īstenošanā iesakām izmantot dialogus.

2. Būtiski iesaistes rādītājus kāpina kultūras pasākumi, tāpēc rekomendējam organizēt kultūras pasākumus un iesaistīt studējošos pasākumu organizēšanas visos posmos.
3. Organizēt un iesaistīt studējošos pilsoniskās darbības projektos. Šādos projektos studējošie izskata vietējās kopienas problēmas, precizē tēmas, pēta sabiedriskās politikas risinājumus, veido vienprātību, uzrunā kopienas partnerus un pārstāvjus un pēc tam iesaistās pilsoniskā darbībā, lai atbalstītu savu politikas priekšlikumu.
4. Rekomendējam piešķirt iespējami lielāku vietu pedagoģiskā procesa organizācijā brīvprātīgo darbam, kas veicina komunikācijas prasmes, iesaisti, sociālo līdzatbildību.
5. Saistībā ar faktu, ka pilsoniskā izglītība veicina starpdisciplināru, kontekstuālu mācīšanos, iesakām to integrēt visās studiju programmās.

5. PRIEKŠLIKUMI DIGITĀLO PAMATA PRASMJU NOVĒRTĒŠANAI, MĀCĪBU VAJADZĪBU IDENTIFICĒŠANAI UN PLĀNOŠANAI (*Nora Jansone-Ratinika, Matīss Sīlis*)

Lai izvērtētu piemērotāko digitālo risinājumu digitālo prasmju novērtēšanai, tika izpētīti pieejamie digitālie rīki, kā arī analizēti plašāk izmantotie digitālo prasmju ietvari. Tika identificēti un izskatīti astoņi digitālo prasmju vērtēšanas rīki, izvērtējot to lietošanas iespējas, potenciālos ieguvumus un praktiskas izmantošanas iespējas studējošo un augstskolu docētāju digitālo prasmju novērtēšanai. Par visatbilstīgākajiem tika atzīti *Jisc Discovery Tool*, kas ir piemērots studējošo digitālo prasmju novērtēšanai, un *CheckIn* pašnovērtējuma rīks, kas ir piemērots augstskolu docētāju digitālo prasmju novērtēšanai.

Pamatojoties uz digitālās kompetences kā caurviju un profesionālās kompetences konceptu, tika izstrādāti priekšlikumi grozījumiem augstākās izglītības reglamentējošajos normatīvajos aktos, lai tajos iekļautu digitālo prasmju apguvi kā vienu no augstākajā izglītībā sasniedzamajiem mērķiem. Ir izteikti divi priekšlikumu varianti: 1) pamatojoties šobrīd normatīvajā regulējumā izmantotajā moduļu pieejā, formulēt ieteikumus digitālo prasmju moduļa iekļaušanai augstākās izglītības programmās un 2) atsaucoties uz elastīgo mācīšanās rezultātu

pieeju, formulēt ieteikumus digitālo prasmju studiju rezultātiem, kuri jāsasniedz pēc studiju programmas apguves.

6. KOMPETENČU SASKAŅOŠANA STARP VISPĀRĒJĀ, PROFESIONĀLAJĀ UN AUGSTĀKAJĀ IZGLĪTĪBĀ IZMANTOTAJIEM KONCEPTUĀLAJIEM CAURVIJU KOMPETENČU MODEĻIEM (*Nora Jansone-Ratinika, Matīss Sīlis, Zinta Zālīte-Supe*)

Lai uzskatāmi atspoguļotu katras caurviju kompetences un tajā ietilpstošo apakškompetenču veidošanās dinamiku no vidusskolas līdz doktorantūras līmenim, vizuāli atainojot, kā izglītības līmeņos tiek kāpināta katras kompetences attīstība, pilnveidojot izglītības ieguvēja izpratni un spēju patstāvīgi rīkoties (atbildīgi, rīcībspējīgi, pašnoteikti, pašvadīti un autonomi) dažādos kontekstos, tika izstrādātas kompetenču apguves mācīšanās līknes. Tās tika modelētas, pamatojoties uz caurviju kompetenču indikatoru kartējumu pret Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) deskriptoriem, atspoguļojot (ar caurviju kompetenču instrumenta mērāmo) plānoto apakškompetenču sasniegšanu dažādos izglītības līmeņos un ļaujot prognozēt, kurā izglītības līmenī studējošajiem būtu jāsasniedz autonomas kompetenču lietošanas līmenis.

Paplašinot pētījuma 1. kārtā veikto caurviju kompetenču indikatoru kartējumu pret LKI līmeņiem, tika veikta indikatoru kartēšana pret valsts vispārējās vidējās izglītības standartā plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem caurviju prasmēs. Tādējādi tika izveidota saikne starp vispārējās vidējās izglītības līmenī plānotajiem caurviju prasmju mācību rezultātiem un identificētajiem caurviju kompetenču indikatoriem augstākajā izglītībā. Kartējuma rezultāti dod iespēju iegūtus datus par pirmā gada bakalaura, 1. un 2. līmeņa profesionālajās studiju programmās studējošo kompetenču pašnovērtējumu netiešā veidā izmantot vidējās izglītības līmenī sasniegto rezultātu novērtēšanai.

7. REKOMENDĀCIJAS METODOLOĢIJAS IZMANTOŠANAI MŪŽIZGLĪTĪBĀ (*Sanita Baranova, Nora Jansone-Ratinika, Matīss Sīlis*)

Izstrādājot rekomendācijas caurviju kompetenču novērtēšanas instrumenta (CKNI) metodoloģijas izmantošanai mūžizglītībā, tika ņemti vērā pētījumā gūtie rezultāti, kā arī veikta padziļināta literatūra un normatīvo aktu analīze. Veiktās izpētes rezultātā rekomendācijas metodoloģijas izmantošanai mūžizglītībā tiek piedāvātas dažādos izglītības kvalitātes nodrošināšanas līmeņos.

Valsts (izglītības sistēmas) līmenī būtiski stiprināt vispārējās vidējās un profesionālās vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpju pēctecību mācību procesa un sasniedzamo mācīšanās rezultātu (tajā skaitā caurviju prasmju/kompetenču apguves) ziņā, lai nodrošinātu izglītības ilgtspēju un katra izglītojamā gatavību mācīties, pārejot no vienas izglītības pakāpes nākamajā, plānojot un īstenojot savu mācīšanās ceļu. Izglītības normatīvajā regulējumā būtu jālieto konsekventa terminoloģija mācīšanās rezultātu apzīmēšanai dažādās izglītības pakāpēs, lai pēctecību varētu nodrošināt arī rezultātu formulēšanas un vērtēšanas līmenī. Ieteicams būtu visās izglītības pakāpēs un pieaugušo izglītībā mācīšanās rezultātus vienoti formulēt kā zināšanas, prasmes un attieksmi.

CKNI jāintegrē individuālo mācību kontu platformā kā viens no mācību un karjeras attīstības prasmju novērtēšanas rīkiem, izstrādājot pieeju regulārai pieaugušo izglītības dalībnieku caurviju prasmju vērtēšanai, regulārai instrumenta saturiskai un tehniskai atjaunošanai.

Institucionālajā – augstākās izglītības iestāžu (AII) līmenī izstrādāto metodoloģiju var izmantot iesaistīto pušu (studentu, docētāju) caurviju kompetenču pašnovērtēšanā, kā arī mācību satura veidošanā un mērķtiecīgā studiju rezultātu, kompetencēs balstītā mācīšanas un mācīšanās procesā, vērtēšanas kritēriju formulēšanā un novērtēšanā. Augstskolās CKNI ieteicams izmantot, nosakot studentu caurviju kompetenču pilnveides vajadzības un piedāvājot mācību iespējas mikroapliecinājumu formā, īpaši tiem studentiem, kuru caurviju prasmēs konstatējami būtiski trūkumi. Tomēr jāņem vērā, ka CKNI pats par sevi nav uzskatāms par objektīvu summatīvās vērtēšanas rīku. AII administratīvajam un akadēmiskajam personālam jānodrošina profesionālās

pilnveides iespējas par elastīgām kompetenču attīstības iespējām, modulārām studiju programmām, mikroapliecinājumiem augstākās izglītības iestādēs kā mūžizglītības organizācijās, sekmējot starpinstitucionālo sadarbību mikroapliecinājumu piedāvāšanā, tajā skaitā caurviju kompetenču mikroapliecinājumu piedāvāšanā, tādējādi palielinot augstākās izglītības iestāžu lomu mūžizglītības nodrošināšanā, uzlabojot augstākās izglītības iestāžu spēju reaģēt uz darba tirgus vajadzībām un paplašinot augstākās izglītības pieejamību un sabiedrisko nozīmi kopumā.

Individuālajā līmenī caurviju kompetenču novērtēšanas instrumentu iespējams izmantot kā pašnovērtējuma rīku, lai atbilstīgi meklētu un izvēlētos mācīšanās iespējas savu kompetenču pilnveidei. Lai pilnvērtīgi, jēgpilni izmantotu mikroapliecinājumu iespējas, izglītojamajiem (studentiem, pieaugušajiem) jāpiemīt augsta līmeņa pašvadītas (*self-directed*) mācīšanās prasmēm vai pat pašnoteiktas (*self-determined*) mācīšanās prasmēm, kas ietver sevī arī augsta līmeņa pašnovērtēšanas prasmes.

8. PEDAGOGU PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES NOVĒRTĒŠANAS METODOLOĢIJAS APROBĀCIJA UN KOMPETENČU ATTĪSTĪBAS NOVĒRTĒJUMS (*Līga Āboltiņa, Baiba Kaļķe, Gatis Lāma, Edīte Sarva, Anda Āboliņa*)

Lai novērtētu izglītības zinātņu bakalaura līmeņa vai pirmā līmeņa augstākās izglītības 2022./2023. gada skolotāju programmu skolotāju profesionālās kompetences, tika veikts pētījums, kur kompetenču novērtēšanai tika izmantota pašnovērtējuma aptauja. Tā veidota, pamatojoties uz Skolotāja profesijas standartu, ņemot vērā tā struktūru, tajā iestrādātās skolotāja profesionālās darbības uzdevumu izpildei nepieciešamās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences, kā arī papildināta atbilstoši ar kompetencēm, kas atbilst jaunākajām zinātniskajām nostādnēm. Pašnovērtējuma aptauja sastāv no apgalvojumiem, kuri paskaidroti ar piemēriem un grupēti piecās skolotāju profesionālajās kompetencēs. Aptauja ir piemērota skolotāju studiju programmu studentiem, kuriem ir bijusi prakse izglītības iestādē. Rezultātu analīze ļauj secināt, ka skolotāju profesionālās kompetences skolotāju programmu studenti novērtējuši kā labas. Visas skolotāju profesionālās kompetences novērtētas līdzīgi, tomēr secināms, ka tādas

apakškompetences kā *kompetence rīkoties atbilstīgi tiesību aktos noteiktajam; iekļaujošas, intelektuāli rosinošas un emocionāli drošas izglītojamo mācīšanās un attīstības vajadzībām atbilstīgas, uz sadarbību vērstas mācību vides veidošana; izglītojamo un savas sociālās un emocionālās kompetences pilnveide novērtētas augstāk.* Savukārt apakškompetences *konstruktīvas atgriezeniskās saites sniegšana, sava emocionālās veselības stāvokļa novērtēšanu un kompetence atbilstīgi rīkoties, ar digitālo tehnoloģiju lietošanu saistīto risku izvērtēšana un izglītojamo vajadzību diagnosticēšana* novērtētas zemāk.

Analizējot aptaujas datus un izglītības ekspertu diskusiju, ir identificēti centieni paaugstināt topošo skolotāju profesionālās kompetences gan institucionālā, gan individuālā līmenī.

Institucionālā līmenī (skola, augstskola u.c.) uzdevumi ietver:

1. Nodrošināt mērķtiecīgu prakses pārraudzību, sekmējot studenta profesionālās prasmes teorijā un praksē, pašrefleksiju, atbildību.
2. Veicināt zināšanu un prasmju pilnveidi, kas nepieciešamas skolēnu vajadzību diagnosticēšanai, konstruktīvas atgriezeniskās saites sniegšanai.
3. Stiprināt skolu kā mācīšanās organizāciju.
4. Turpināt attīstīt iekļaujošu mācību vidi izglītības institūcijās.
5. Nodrošināt nepārtrauktu un mērķtiecīgu digitalizācijas procesa virzību.

Individuālajā līmenī uzdevumi ietver:

1. Noteikt emocionālo labklājību par prioritāti – veicināt darba un personīgās dzīves līdzsvarošanas prasmes, darba laika plānošanas prasmes, tai skaitā veltot laiku pašrefleksijai.
2. Nebaidīties kļūdīties un atzīt savas kļūdas, būt elastīgam un pielāgoties pārmaiņām.
3. Identificēt personīgās un profesionālās vajadzības, lai iezīmētu profesionālās izaugsmes fokusu, izmantojot pašnovērtējuma rīkus.

9. PĒTĪJUMA “VISPĀRĒJĀS IZGLĪTĪBAS, TAI SKAITĀ PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PEDAGOGU KOMPETENČU MODEĻA IZSTRĀDE” REZULTĀTU IZVĒRTĒJUMS (*Līga Āboltiņa, Baiba Kalķe, Gatis Lāma, Edīte Sarva, Anda Āboliņa*)

Tiek salīdzināts nodevuma “Vispārējās izglītības, tai skaitā pirmsskolas izglītības, pedagogu kompetenču modeļa izstrāde” (iesniedzējs SIA “Baltijas datoru akadēmija”) kompetenču profils pedagogiem ar projekta “Augstākajā izglītībā studējošo kompetenču novērtējums un to attīstības dinamika studiju periodā” ESF projekta Nr. 8.3.6.2. “Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide un īstenošana” ietvaros izveidoto topošo skolotāju profesionālās kompetences novērtēšanas aptauju. IZanalizējot projekta “Vispārējās izglītības, tai skaitā pirmsskolas izglītības, pedagogu kompetenču modeļa izstrāde” ietvaros izveidoto pedagogu kompetenču modeli, tika secināts:

1. Abi skolotāja profesionālās kompetences novērtēšanas instrumenti izmantojami skolotāju profesionālās kompetences pašvērtējumam un profesionālajai pilnveidei.
2. Abi analizētie novērtēšanas instrumenti ietver visas profesionālās kompetences, akcentējot pedagoga pozīciju izglītības iestādē (students-praktikants vai patstāvīgi strādājošs pedagogs).
3. Kompetenču profilā pedagogiem kompetenču aprakstos iekļauti indikatori kompetenču līmeņiem, savukārt topošo skolotāju profesionālās kompetences novērtēšanas aptaujā sniegti piemēri kompetenču labākai izpratnei. Šīs pieejas ir apvienojamas vai izmantojamas atsevišķi atbilstīgi izpētes nolūkam.
4. Atkarībā no izvirzītajām prioritātēm un mērķiem var tikt izmantotas visas vai tikai dažas no novērtēšanas instrumentos iekļautajām kompetencēm.
5. Abi novērtēšanas instrumenti izmantojami šādiem nolūkiem:
 - pedagogu vērtēšanai un pašnovērtējumam;
 - jaunu pedagogu sagatavošanas plānošanai, tai skaitā skolotāju sagatavošanas programmu veidošanai un pilnveidošanai;
 - pedagogu profesionālās attīstības plānošanai;

- ar skolotāju profesionālo kompetenci saistīto problēmu identificēšanai un risinājumiem;
- izglītības iestādes attīstības risinājumu, snieguma kvalitātes novērtēšanai;
- pedagogu motivēšanai un karjeras izaugsmes plānošanai.

10. PRIEKŠLIKUMI PROFESIJAS STANDARTA “SKOLOTĀJS” AKTUALIZĀCIJAI AKTUALIZĀCIJAI (*Līga Āboliņa, Baiba Kaļķe, Zanda Rubene, Linda Daniela, Agnese Lastovska, Gatis Lāma, Edīte Sarva, Anda Āboliņa*)

Skolotāja profesijas standarts kalpo kā skolotāju profesionālās darbības attīstības ceļvedis. Skolotāja profesijas standarta aktualizācija ir nozīmīgs process, kas uzlabotu izpratni par skolotāju profesionālo kompetenci, izglītības kvalitāti dažādos izglītības līmeņos un sabiedrības uzticību izglītības sistēmai. Pētījuma “Augstākajā izglītībā studējošo kompetenču novērtējums un to attīstības dinamika studiju periodā” rezultāti ir ļāvuši piedāvāt vairākus aktualizācijas priekšlikumus 2020. gada 12. jūnijā Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes sēdē apstiprinātajam “Skolotāja profesijas standartam” (<https://registri.visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/2017/PS-138.pdf>).

1. Lai aktualizācija būtu efektīva, nepieciešams iekļaut skolotāju, izglītības ekspertu un citu iesaistīto pušu perspektīvu.
2. Svarīgs priekšnoteikums standartā iekļautā satura saprotamībai un pieejamībai ir izmantotā leksika. Atbilstīgi jaunākajiem pētījumiem jāpārskata terminoloģija, lai tā atspoguļotu mūsdienu tendences izglītības zinātnēs.
3. Standartā iekļautajiem formulējumiem jābūt skaidriem, precīziem un konkrētiem, kas palīdz izvairīties no interpretācijas dažādībām izglītības vidē. Izteiksmes veidam – motivējošam un iekļaujošam, kas sekmē skolotāju profesionālo izaugsmi.
4. Standartā būtu vēlams ietvert piemērus un konkrētas situācijas, lai palīdzētu skolotājiem labāk saprast, kā standarts attiecas uz viņu ikdienas darbu.

Pētnieki formulēja papildinājumus “Skolotāja profesijas standartam” esošai redakcijai šādās tematiskajās jomās: 1) skola kā mācīšanās organizācija; 2) digitālo tehnoloģiju jēgpilna izmantošana; 3) pedagoģiskās uzņēmējspējas stiprināšana; 4) skolotāju pētnieciskās identitātes stiprināšana; 5) proaktīvas rīcības veicināšana bulinga indentificēšanai un novēršanai.

Tika piedāvāti arī priekšlikumi standartā skaidrāk nodalīt 5. un 6. Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) līmeni, kā arī potenciāli pievienot 7. LKI līmeni attiecībā uz skolotājiem, kuri strādā padziļinātajosursos vispārējā izglītībā. Ieteikums paplašināt digitālo kompetenču tvērumu, parādot to izmantošanas kompetences gan 5., gan 6. LKI līmenī. Ieteicams digitālo kompetenci definēt ne tikai individuālajā lietotāja līmenī, bet arī prasmīgā tehnoloģiju izmantošanā mācību procesa organizēšanai. Tika akcentēta nepieciešamība stiprināt pilsoniskās kompetences pilnveidi gan skolēniem, gan pašiem skolotājiem. Pilsoniskās izglītības satura apguve un pilsoniskās kompetences stiprināšana skolā ir uzskatāma par kritiski svarīgu gan ģeopolitisko izaicinājumu dēļ, gan tādēļ, ka starptautiskā pilsoniskās izglītības pētījuma ICCS 2016 rezultāti liecināja, ka Latvijas skolēnu skaits ar augstu pilsoniskās kompetences līmeni, salīdzinot ar citām dalībvalstīm, ir zemāks par vidējo. Tāpat pētījums “Augstākajā izglītībā studējošo kompetenču novērtējums un to attīstības dinamika studiju periodā” apliecināja studējošo pilsoniskās kompetences deficītu.

Tika ieteikts papildināt standartu ar prasībām, kas pilnveidotu skolotāju svešvalodas/u, īpaši angļu valodas prasmes, kas mūsdienā globālajā pasaulē ir nepieciešamais instruments pētījumos pamatotas mācīšanas un mācīšanās veicināšanai gan pašu skolotāju, gan skolēnu pētnieciskās un digitālās kompetences stiprināšanai, kā arī stiprināt skolotāju profesionālo vajadzību (lai iezīmētu profesionālās pilnveides fokusu), kā arī emocionālās labizjūtas indentificēšanai nepieciešamās kompetences, piemēram, darba un personīgās dzīves līdzsvarošanas, darba laika plānošanas, tai skaitā pašrefleksijas prasmes, kā arī prasmes atpazīst un regulēt savas emocijas.

11. STUDĒJOŠO CAURVIJU KOMPETENČU NOVĒRTĒJUMA

REZULTĀTI (*Ģirts Dimdiņš, Anika Miltuze*)

Studējošo caurviņu kompetenču novērtēšana tika veikta 22 augstākās izglītības iestādē 1575 respondentu izlasē, kuri mācījās bakalaura vai maģistra studiju līmenī pirmajā vai pēdējā studiju gadā un pārstāvēja 8 izglītības tematiskās grupas: 1) dabaszinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas; 2) humanitārās zinātnes un māksla; 3) inženierzinātnes, ražošana un būvniecība; 4) izglītība; 5) lauksaimniecība; 6) pakalpojumi; 7) sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības un 8) veselības aprūpe un sociālā labklājība.

Projekta ietvaros tika izveidota caurviņu kompetenču novērtēšanas instrumenta (CKNI) īsā versija ar 84 uzvedības indikatoriem. Instrumenta īsā versija ļauj novērtēt caurviņu kompetences apakškompetenču līmenī (bez iespējas sīkāk analizēt katras apakškompetences dimensijas), un tā ir izmantojama ātrai kompetenču novērtēšanai situācijās, kur nav nepieciešams iedziļināties katras kompetences niansētos aspektos, vai arī kur CKNI pilnās versijas izmantošana nav iespējama laika trūkuma vai citu ierobežojumu dēļ. Studējošo caurviņu kompetenču vērtēšanā digitālās kompetences konstatēšanai tika izmantota instrumenta pilnā versija ar 59 indikatoriem, no kuriem iespējams aprēķināt rādītājus 19 dimensijām 5 apakškompetenču ietvaros. Pārējās caurviņu kompetences tika mērītas ar CKNI īso versiju, kas ļauj aprēķināt apakškompetenču rādītājus katras kompetences ietvaros (kopā 65 indikatori). Pētījuma dati tika ievākti tiešsaistē, izmantojot *Question Pro* platformu. Pētījuma rezultāti tika apstrādāti, katrai kompetencei, apakškompetencei un digitālās kompetences dimensijai izrēķinot vidējo rādītāju. Šie rādītāji datu analīzes gaitā tika salīdzināti gan savstarpēji visas izlases ietvaros, gan starp LKI līmeņiem, izglītības tematiskajām grupām, valsts un privātajām augstskolām, akadēmiskajām un profesionālajām studiju programmām, kā arī starp pirmajā un pēdējā studiju gadā studējošajiem bakalaura un maģistra studiju līmenī.

Digitālās kompetences analīze

No digitālās kompetences apakškompetencēm respondenti visaugstāk vērtējuši savu informācijas prasmi un datprasmi (prasmi atrast, izvērtēt un pārvaldīt informāciju digitālajā

vidē), savukārt viszemāk tika vērtēta digitālā satura veidošanas kompetence, kas ietver prasmes radīt, rediģēt un formatēt dažāda veida digitālo saturu, izmantot autortiesības un licences, kā arī programmēšanas prasmes. Tieši savas programmēšanas prasmes respondenti ir vērtējuši viszemāk no visiem pētījumā iekļautajiem digitālās kompetences aspektiem. Digitālās kompetences kopējos rādītājos nebija novērojamas atšķirības starp privātajās un valsts augstskolās studējošajiem, kā arī starp profesionālajām un akadēmiskajām studiju programmām, savukārt izglītības tematisko grupu salīdzinājumā visaugstāk savu digitālo kompetenci vērtēja respondenti, kuri studē dabaszinātnes, matemātiku un informācijas tehnoloģijas. Visizteiktākā atšķirība ir tieši programmēšanas prasmju novērtējumā (kuras līdz ar dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju jomā studējošajiem sev augstu vērtējuši arī inženierzinātņu jomā studējošie respondenti). Programmēšana acīmredzami ir tas digitālās kompetences aspekts, par kuru daudz pārliecinātāki ir tie studējošie, kam programmēšanas prasmes ir daļa no profesionālās kompetences, taču pārējās jomās studējošajiem šīs prasmes iespējams ievērojami pilnveidot.

Otra digitālā apakškompetence, kuru dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju, kā arī inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības jomā studējošie sev vērtējuši augstāk nekā pārējie respondenti, ir problēmu risināšana, kas ietver tehnisko problēmu risināšanu, vajadzībām atbilstošu tehnoloģiju un digitālo rīku izvēli, kā arī savu digitālo prasmju attīstīšanu un pilnveidi. Arī šis ir digitālās kompetences aspekts, kura attīstībai būtu pievēršama pastiprināta uzmanība tajās studiju jomās, kur digitālā kompetence nav profesionālās kompetences daļa.

Caurviju kompetenču analīze

No visām sešām caurviju kompetencēm respondenti viszemāk vērtējuši savu pilsonisko kompetenci (tās prasmes un zināšanas, kas nepieciešamas aktīvai līdzdalībai pilsoniskajā un sociālajā dzīvē). Visas pilsoniskās kompetences apakškompetences tikušas vērtētas kā zemas, taču salīdzinoši augstāk respondenti vērtējuši savu demokrātiskās sabiedrības principu pārzināšanu un izmantošanu, kas ietver izpratni par tiesisko regulējumu, politisko aktivitāti un demokrātijas principu izpratni, bet pavisam zemu respondenti vērtējuši savu iesaisti kopienā lokālā, nacionālā un starptautiskā līmenī un pilsonisko rīcībspēju, kas ietver iesaisti nevalstiskās

organizācijās un starptautisko sadarbību. Var novērot tendenci, ka viszemāk vērtēti tie pilsoniskās kompetences aspekti, kas saistīti ar aktīvu iesaistīšanos pilsoniskajā un sociālajā dzīvē, pilsoniskās iniciatīvas demonstrēšanu. Interesanti arī, ka tikai demokrātiskās sabiedrības principu pārzināšanas un izmantošanas apakškompetence ir augstāka maģistra studiju programmās studējošajiem nekā bakalaura programmās studējošajiem, un tikai šīs apakškompetences rādītājs pieaug, salīdzinot bakalaura studiju pirmā un pēdējā gada respondentus. Secināms, ka būtiskākā uzmanība pilsoniskās kompetences uzlabošanā jāpievērš abu pārējo apakškompetenču-iesaistes kopienā un pilsoniskās rīcībspējas-pilnveidei. Būtiski arī piebilst, ka nedz pilsoniskās kompetences kopējā rādītājā, nedz atsevišķu apakškompetenču rādītājos nebija novērojamas atšķirības starp izglītības tematiskajām grupām, liekot secināt, ka šo kompetenci nepieciešams attīstīt visās studiju jomās studējošajiem.

Otra zemāk vērtētā caurviju kompetence bija uzņēmējspēja (ar kopējo rādītāju tikai nedaudz virs skalas viduspunkta). Uzņēmējspējas ietvaros viszemāk respondenti vērtējuši problēmrisināšanas prasmes un jaunrades apakškompetenci, kas ietver tādas uzņēmējspējas aspektus kā iespēju pamanīšanu, radošumu, vīzijas veidošanu un ideju izvērtēšanu. Salīdzinoši augstāk vērtēta iekšējo un ārējo resursu identificēšanas, mobilizēšanas un efektīvas izmantošanas apakškompetence un iniciatīva un orientācija uz rīcību. Savu uzņēmējspēju dažādos aspektos augstāk vērtējuši privātajās augstskolās studējošie respondenti. Tematisko grupu griezumā augstāki uzņēmējspējas rādītāji raksturīgi sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību jomā, kā arī izglītības jomā studējošajiem respondentiem. Secināms, ka uzņēmējspēju ir iespējams attīstīt virknē studiju programmu dažādās izglītības tematiskajās grupās, īpašu uzmanību pievēršot problēmrisināšanas prasmes un jaunrades apakškompetencei.

Pētniecības kompetenci un digitālo kompetenci respondenti vērtējuši vidēji augstu. Digitālās kompetences novērtēšanas rezultāti jau aplūkoti iepriekš. Pētniecības kompetences vērtējumos novērojamas visizteiktākās atšķirības starp bakalaura un maģistra studiju programmām, kā arī šī ir praktiski vienīgā kompetence, kur novērojama kompetences paaugstināšanās, salīdzinot pirmo un pēdējo studiju gadu ne tikai bakalaura studiju līmenī, bet arī maģistra līmeņa studiju ietvaros. Pētniecības kompetencei nav novērojamas nekādas atšķirības starp izglītības tematiskajām grupām. Kopumā var teikt, ka pētījuma rezultāti liecina par pozitīvu

studējošo pētniecības kompetences attīstības dinamiku. Vienīgais aspekts, kam pievēršama uzmanība, ir salīdzinoši zemāk vērtētā sadarbības un komunikācijas apakškompetence, kur studējošie acīmredzot redz potenciālu savu prasmju un zināšanu pilnveidošanai, lai uzlabotu sadarbību pētniecības procesā, komunikācijas un publicitātes prasmes, kā arī pētījumu rezultātu praktiskā lietojuma iespējas.

Visaugstāk respondenti ir vērtējuši savu globālo kompetenci un inovācijas kompetenci. Inovācijas kompetences ietvaros respondenti radošuma, komandas darba, kritiskās domāšanas un iniciatīvas apakškompetences vērtējuši diezgan līdzīgi, savukārt tīklošanās apakškompetence tikusi vērtēta būtiski zemāk. Domājot par inovācijas kompetences attīstību, lielākā uzmanība būtu veltāma tādu prasmju un iemaņu pilnveidei, kas vērstas uz sistemātisku kontaktu veidošanu gan organizācijas iekšienē, gan ārpus organizācijas. Tāpat jāpievērš uzmanība tam, ka gan inovācijas kompetences kopējā rādītājā, gan divu apakškompetenču (radošuma un tīklošanās) rādītājos augstāki vērtējumi raksturīgi privātajās augstskolās studējošajiem. Globālās kompetences vērtējumos zemāk par pārējām apakškompetencēm (informācijas meklēšanu un izvērtēšanu par globālajiem procesiem, daudzveidības apzināšanos lokālajā un globālajā kopienā, vērtībām un attieksmēm starpkultūru vidē) respondenti vērtējuši savas starpkultūru komunikācijas un sadarbības prasmes, bet savas starpkultūru komunikācijas un sadarbības prasmes augstāk vērtējuši privātajās augstskolās studējošie.

Salīdzinot visu caurviju kompetenču un apakškompetenču vērtējumus, ir novērojama tendence, ka studējošie vairākkārt ir zemāk vērtējuši tos caurviju kompetenču aspektus, kas saistīti ar sistemātisku sadarbību un tīklošanos dažādos kontekstos. Tas liek domāt, ka šiem caurviju kompetenču elementiem šobrīd studiju programmās nav pievērsta pietiekami liela uzmanība, un studējošo sadarbības un kontaktu veidošanas prasmes būtu nepieciešams sistemātiski attīstīt.

Griezumā valsts/privātās augstskolas visbūtiskākās atšķirības ir uzņēmējspējā un visās tās apakškompetencēs, kur privāto augstskolu studenti sevi novērtē kā kompetentākus. Iespējams, tas ir saistīts ar privāto augstskolu studiju programmu specifiku, kuras ir vērstas uz tirgus vajadzību identificēšanu, savas uzņēmējdarbības spēju attīstīšanu, resursu apzināšanu un izmantošanu. Līdz ar to būtu vairāk uzmanība jāpievērš uzņēmējspējas stiprināšanai valsts

augstskolās studējošajiem. Interesanti, ka globālajā, pētniecības un inovācijas kompetencē būtiskas atšķirības bija tieši apakškompetencēs, kas saistītas ar sadarbības un komunikācijas jomu (piemēram, tīklošanās inovatīvu ideju ieviešana, sadarbība pētniecībā un sadarbība starptautiskās apmaiņas programmās). No tā var secināt, ka privātajās augstskolās studējošajiem, iespējams, tiek nodrošinātas plašākas iespējas šādas sadarbības realizēšanai, kā arī, iespējams, privātajās augstskolās īstenotas vairāk sociālo zinātņu studiju programmas.

Griezumā akadēmiskās / profesionālās programmas nozīmīgu atšķirību nav daudz. Akadēmiskajās programmās studējošie uzrāda augstāku globālo kompetenci un pētniecības apakškompetences, kas saistītas ar pētījuma plānošanu, savukārt profesionālajās programmās studējošie uzrāda augstāku pilsonisko apakškompetenci – iesaisti kopienā. Interesanti, ka inovācijas un uzņēmējspējas kompetencē nav atšķirību starp akadēmiskajām un profesionālajām programmām. Tas ir pretējs rezultāts tam, ko varēja gaidīt, jo profesionālo programmu saturā ir īpaši iestrādāti studiju kursi, kam būtu jāveicina uzņēmējspēja un jā sagatavo topošie profesionāļi darba tirgum.

Griezumā pirmais / pēdējais studiju gads ir vērojama noteikta likumsakarība - bakalaura līmenī visās kompetencēs pēdējā gadā studējošie uzrāda nozīmīgi augstākus rezultātus. Šādi rezultāti ļauj pieņemt, ka bakalaura studiju laikā tiek veicināta visa caurviju kompetenču attīstība. Savukārt maģistra līmenī tikai pētniecības kompetencē var konstatēt pieaugumu, kas norāda, ka maģistrantūrā ir pievērsta uzmanība pētniecības iemaņu attīstīšanai. Tomēr citās caurviju kompetencēs maģistra līmenī otrajā studiju gadā pieauguma nav. To var skaidrot ar vairākiem iespējamiem iemesliem: pirmkārt, var pieņemt, ka caurviju kompetences studējošie pārsvarā apgūst jau bakalaura līmenī, un, uzsākot studijas maģistrantūrā, viņu kompetences līmenis jau ir pietiekami augsts. Otrkārt, maģistra līmeņa studijas ir īsākas nekā bakalaura līmeņa studijas un pārsvarā ir orientētas uz profesionālās kompetences attīstību.

Griezumā pa LKI līmeņiem rezultāti kopumā ļauj secināt, ka caurviju kompetenču attīstības līmenis ir augstāks maģistra programmās studējošajiem salīdzinājumā ar bakalaura līmeņa programmās studējošajiem, lai gan šī tendence nav izteikta digitālās kompetences un uzņēmējspējas vērtējumos. Savukārt atšķirības starp akadēmiskajām un profesionālajām programmām gan bakalaura, gan maģistra studiju līmenī nav sistemātiskas.

Griezumā pa izglītības tematiskajām grupām pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka kopumā caurviju kompetenču līmeņu atšķirības starp dažādām tematiskajām grupām ir novērojamas, taču tās nav sistemātiskas un var būt dažādos virzienos dažādām kompetencēm un apakškompetencēm. Izņēmums ir digitālā kompetence, kur sistemātiski augstākus rezultātus var novērot dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju jomā studējošajiem, kā arī inženierzinātņu jomā studējošajiem respondentiem.

12. VADLĪNIJAS PĒTĪJUMA REZULTĀTU IZMANTOŠANAI AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS AR MĒRĶI PILNVEIDOT STUDIJU PROGRAMMAS SASNIEDZAMOS REZULTĀTUS UN STUDĒJOŠO SNIEGUMA NOVĒRTĒŠANAI (*Zanda Rubene, Sanita Baranova*)

1. Augstskolās nepieciešams stiprināt pierādījumos balstītu izpratni par attīstītām jomai specifiskām kompetencēm un vispārīgām jeb caurviju kompetencēm kā studentu un absolventu profesionālās autonomijas priekšnoteikumu. Svarīgi uzsvērt, ka abas šīs komponentes ir savstarpēji saistītas un vienlīdz svarīgas profesionālajai darbībai. Spēcīgas vispārīgās jeb caurviju kompetences ļauj studentiem izmantot savas jomas zināšanas dažādās situācijās gan studiju laikā, gan pēc tām, tas ir, studentiem ir nepieciešams apgūt caurviju kompetences, lai efektīvāk apgūtu un izmantotu konkrētās jomas kompetences profesionālajā darbībā.
2. Studējošo caurviju kompetenču pilnveide nav jāuzskata par papildu studiju rezultātiem, bet gan nozīmīgu studiju procesa komponentu, kas palīdz ne tikai saprast pasauli, radīt un virzīt pārmaiņas, bet ir nozīmīgs profesionālās autonomijas indikators nākotnē.
3. Lielāka uzmanība jāpievērš mācību satura saskaņotībai un caurviju kompetenču pilnveides sistemātiskai integrēšanai studiju programmās. Caurviju kompetences

sistemātiski apgūstamas daudzveidīgos kontekstos un dažādu uzdevumu ietvaros, apvienojot teoriju un praksi visā studiju laikā.

4. Nepieciešams veicināt docētāju izpratni par caurviju kompetenču būtību studiju procesā un to, kādēļ studentiem tās jāapgūst. Tādēļ augstskolām nepieciešams plānot un īstenot docētāju tālākizglītības pasākumus un augstskolu mācībspēkiem ir nepieciešams atbalsts, lai stiprinātu pedagoģisko kompetenci, kas ļautu integrēt caurviju kompetenču elementus studiju kursu saturā un studiju programmās kopumā, kā arī atvēlēt laiku mērķtiecīgai, koleģiālai sadarbībai, organizētai savstarpējās pieredzes apmaiņai par caurviju kompetenču veicināšanu studiju procesā.
5. Mērķtiecīga caurviju kompetenču iestrāde studiju rezultātos būtiski aktualizē vajadzību augstākās izglītības iestāžu institucionālās kvalitātes kultūras līmenī veicināt akadēmiskā personāla profesionālo pilnveidi. Nepieciešams turpināt strādāt pie metodiskā atbalsta studiju rezultātu formulēšanā un novērtēšanā, organizējot augstskolas docētājiem praktiskas mācības un koleģiālas pieredzes apmaiņu vai izveidojot metodiskos materiālus, piemēram, rokasgrāmatas vai vadlīnijas.
6. Tiek rekomendēts studiju programmās iekļaut un studentiem piedāvāt izvēles studiju kursus profesijai specifiski nozīmīgu caurviju kompetenču mērķtiecīgai pilnveidei vai iestrādāt caurviju kompetenču pilnveides elementus obligātās daļas studijuursos.
7. Tiek rekomendēts stiprināt individuālos atbalsta pasākumus studējošajiem, kā arī īstenot pasākumus studējošo kompetenču personalizētai diagnostikai un personalizētai to pilnveides plāna izveidei.
8. Tā kā caurviju kompetenču saturs un struktūra nav statiska, bet dinamiska, tad arī CKNI nepieciešams sistemātiski/ regulāri aktualizēt (saturiski) un attīstīt (funkcionāli), lai pēc tā aizpildes katrs dalībnieks saņem (mākslīgā intelekta veidotu) automatizētu atbildi ar savu rezultātu kopsavilkumu un automātiski ģenerētiem ieteikumiem caurviju kompetenču uzturēšanai un/ vai pilnveidei.
9. Pēc kompetenču novērtēšanas jābūt iespējai iegūt apkopotus datus par studiju virzienu, programmu u.tml., un arī, ievērojot personas datu aizsardzību, iespējams saņemt personalizētu novērtējumu, atgriezenisko saiti un atbalstu tālākai kompetenču

- pilnveidei (koučings, mentorings u.tml.). Studiju programmu un studiju kursu līmenī nepieciešams iegūtos rezultātus izmantot, lai uzlabotu kursa saturu, mācību metodiku un pārbaudes formas, metodes.
10. Lai attīstītu studējošo caurviju kompetences, paralēli tiešajam studiju procesam augstskolās nepieciešams arvien plašāk organizēt un piedāvāt dažādus pasākumus sociālo inovāciju radīšanai (biznesa inkubatorus, hakatonus, ideju laboratorijas, projektu konkursus, kopienā un līdzdalībā balstītas studijas (*community-based and civic engagement in studies*) utt.), lai studenti jau studiju laikā apzinātos savus resursus, stiprās un vājās puses, trenētu dizaina domāšanu, problēmrisināšanu, lēmumu pieņemšanu utt.
 11. Iesaistes kopienā un sociālās līdzdalības veicināšanai jāpievērš īpaša uzmanība, plānojot caurviju kompetenču attīstību. Aktīva sociālā līdzdalība, attiecību veidošana un uzturēšana, tīklošanās, iesaiste dažādu līmeņu kopienās un organizācijās ir uzvedības aspekti, kas ir klātesoši un būtiski visām caurviju kompetencēm. Ir pamats uzskatīt, ka atbilstošās prasmes, kas studējošajiem ļauj aktīvi līdzdarboties un iesaistīties kopienās un aktivitātēs, tieši un netieši veicina dažādu caurviju kompetenču attīstību, savukārt šādu prasmju trūkums to kavē. Savā ziņā šīs prasmes un iemaņas var uzskatīt par augstākas pakāpes caurviju kompetenci, kuras attīstība var pozitīvi ietekmēt visu citu caurviju kompetenču attīstību.
 12. Aptauja kā kompetenču pašnovērtējuma rīks veicina studējošo izpratni par studiju saturu, sasniedzamajiem rezultātiem un profesionālo darbību, bet nevar būt vienīgais izmantojamais rīks kompetenču novērtēšanā. Pašnovērtējums un savstarpējais novērtējums ir būtiski vērtēšanas elementi un caurviju kompetenču attīstības veicināšanas komponenti studentcentrētā studiju procesā.
 13. Augstskolām, izmantojot CKNI, svarīgi tā mērījumus kombinēt ar citiem mērījumiem, piemēram, uzvedības novērojumiem, dažādu studiju rezultātu mērījumiem, lai veiktu tālāku instrumenta validizāciju. Tāpat iespēju robežās ir svarīgi kombinēt studējošo pašnovērtējumu ar ekspertu vērtējumiem (aptauju aizpildot docētājam, prakses vadītājam vai citai personai, kam bijis pietiekami daudz

- pieredzes saskarsmē ar studējošo), lai konkrētā studējošā kompetenču novērtējums kļūtu holistisks, kontekstuāls un objektīvāks.
14. Profesionālās autonomijas rādītāju novērtēšanai var tikt izmantoti tādi studiju programmu vērtēšanas rīki kā, piemēram, pašnovērtējuma anketas, spēju, prasmju un iemaņu testi, simulācijas vai uzvedības novērojumi.
 15. Profesionālās jeb konkrētai jomai specifiskās kompetences ieteicams vērtēt ar spēju, prasmju un iemaņu testiem vai uzvedības novērojumiem, nevis izmantot pašnovērtējuma anketu. Pašnovērtējuma aptaujas precizitāte, salīdzinot ar objektīviem spēju, prasmju un iemaņu testiem vai uzvedības novērojumiem, ir zemāka, jo respondentu atbildes var ietekmēt gan ierobežotas spējas atcerēties konkrētus savas rīcības piemērus, gan sagrozītas atmiņas par savu pagātnes rīcību, gan vispārēja tendence pārvērtēt sevi, savas prasmes un spējas.
 16. Studiju rezultāti studiju programmu un studiju kursu līmenī palīdz īstenot saskaņotību starp vienas programmas kursiem, pēctecīgām programmām (piemēram, bakalaurs-maģistrs-doktors), nodrošinot studentcentrēta studiju procesa īstenošanu. Studiju rezultāti studentiem dod iespēju izprast, ko tieši viņi spēs darīt pēc veiksmīga studiju perioda, kas savukārt veicina aktīvāku un atbildīgāku studenta mācīšanos/studēšanu un studentu pašnovērtēšanas prasmes, kas pašas par sevi tāpat kā kritiskā domāšana ir būtisks caurviju kompetenču struktūrelements.
 17. Augstākās izglītības kvalitātes izpētes rezultātā, veidojot izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, tiek uzkrāts arvien pieaugošs datu apjoms par studiju procesu, tādēļ nepieciešama šo datu reģistrācija, apkopošana, analīze un prezentēšana ar mērķi izprast un optimizēt studiju procesu, kā arī vidi, kurā studijas tiek organizētas, un nepieciešams nodrošināt mācīšanās analītikas sistēmas izveidi, kas ir augstākās izglītības institūciju iekšējās kvalitātes novērtēšanas sistēmas daļa.
 18. Lai mērķtiecīgi tiktu organizēta studējošo caurviju kompetenču apguve un pilnveide augstskolas studiju procesā, katrā studiju programmā ir jāidentificē prioritārās kompetences, kas būtiskākas konkrētajā jomā, ņemot vērā mācīšanās analītikas rezultātīvos rādītājus, darba tirgus tendences. Tomēr jāuzmanās, lai caurviju

- kompetences netiek uzskatītas par pašmērķi, bet jāveicina komplementāra profesionālās un caurviju kompetenču mācīšanās un novērtēšana (savstarpējās papildināmības princips).
19. Atbalstāma ir arī iespēja caurviju kompetences integrēt jau esošajos studijuursos. Īpaši pētnieciskā kompetence un digitālā kompetence veiksmīgi integrējamas dažādos studijuursos, lai studējošie tās varētu attīstīt daudzveidīgā profesionālajā kontekstā, kā arī vērtēšanas kritērijos iekļaujami šo kompetenču dažādie elementi, īpašu vērību veltot arī to izpildījumam noslēguma pārbaudījumos.
 20. Daudzveidīgas iespējas caurviju kompetenču pilnveidei rodas studējošo prakses laikā, apmaiņas studiju laikā, piedaloties starptautiskos projektos, kad studējošajiem paveras plašas iespējas starpkultūru kontekstā, tāpēc docētājiem jāveicina studentu spēja atpazīt un novērtēt caurviju kompetences, to lietojumu praksē.
 21. AII nepieciešams veidot mācību materiālus, mikromācīšanās iespējas (piemēram, īsus tiešsaistes kursus), kas veicina caurviju kompetenču pašvadītu pilnveidi.
 22. Studējošo caurviju kompetenču novērtēšana ir būtiska, lai nodrošinātu un pārliecinātos, ka studiju programmās tiek attīstītas nepieciešamās prasmes, zināšanas un attieksme. Studējošo caurviju kompetenču novērtēšanā ir būtiski iesaistīt pašus studējošos, lai viņi varētu redzēt savu attīstību un uzņemtos līdztbildību par savu kompetenču pilnveidošanu. Tāpat arī jāizmanto studējošo savstarpējā vērtēšana, sekmējot iespēju studējošiem objektīvi pēc kritērijiem vērtēt citam citu un veikto darbu kvalitāti, kas attīsta pašvērtēšanas un sadarbības prasmes. Tādējādi caurviju kompetenču novērtēšana var būt dinamiska un pielāgojama, veicinot studējošo personīgo un profesionālo izaugsmi.
 23. Docētāji CKNI var izmantot kā pamatu, lai izvērtētu un izvēlētos, kādu caurviju kompetenču elementus iekļaut studiju programmu un studiju kursu sasniedzamajos rezultātos, kā arī iekļaut CKNI saturu, piemēram, novērtēšanā, kursu uzsākot, starppārbaudījumos, kā arī noslēguma pārbaudījumos. Ieteicams izmantot ne tikai rakstveida un pašnovērtēšanas formu, bet arī mutvārdu pārbaudes formas, kur

- kompetenču pašnovērtējums jāpamato, jāanalizē gadījumi, jāpiedalās simulācijās un jāveic komentēti praktiskie uzdevumi u. tml.
24. CKNI iespējams arī integrēt ikgadējās studentu studiju kursu/programmu novērtējuma aptaujās. Ieteicams, ka līdzīgi pieredzi studiju kursu īstenošanā novērtē arī akadēmiskais personāls. Tomēr, lai neveidotos tikai liels datu uzkrājums, AII jāizveido mācīšanās analītikas sistēma, kas ļautu efektīvi iegūtos datus izmantot gan individuālā, gan programmas, kursu un institūcijas attīstībā.
25. Lai uzlabotu pilsonisko kompetenci, AII studiju procesā jārealizē kopienā un līdzdalībā balstītas studijas, kad studējošajiem (t.sk. starpdisciplinārās komandās) ir iespēja risināt reālas sabiedrībā esošas problēmas, apzinoties savas tiesības un pienākumus pilsoniskajā iesaistē sabiedrības attīstībā.

13. PRIEKŠLIKUMI UN REKOMENDĀCIJAS RĪCĪBPOLITIKAI

13.1. Kompetenču novērtēšanas mērījumu regularitātes optimālais modelis augstākās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas pilnveidošanai (*Ģirts*

Dimdiņš, Anika Miltuze, Zanda Rubene, Sanita Baranova)

1. Lai nodrošinātu kompetenču novērtēšanas mērījumu regularitāti un ilgtermiņa integrāciju augstākās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā, svarīgi, lai šis process tiktu koordinēts un tehniski nodrošināts centralizēti valsts līmenī. Nepieciešams nodrošināt gan novērtēšanas instrumenta uzturēšanu, atjaunināšanu, attīstību un pieejamību visām ieinteresētajām institūcijām/organizācijām, gan arī novērtēšanas procedūrā iegūto datu centralizētu apkopošanu, lai šos datus būtu iespējams izmantot sistemātiskā augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanā valsts līmenī, kā arī lai veidotu salīdzināmus kritērijus, pēc kuriem atsevišķas augstskolas var izvērtēt savu situāciju studējošo kompetenču attīstības jomā. Tāpēc svarīgi pēc iespējas ātrāk noteikt atbildīgo institūciju vai struktūrvienību, kas nodrošinās kompetenču novērtēšanas procesa koordināciju un tehnisko nodrošinājumu. Ideālā gadījumā būtu

- vēlams, ka centralizēti tiek nodrošināta gan CKNI izmantošanas tehniskā platforma, gan datu apkopošana un uzglabāšana. Minimāli būtu svarīgi, ka būtu nodrošināta centralizēta datu uzkrāšana un uzglabāšana, CKNI izmantošanas tehniskos risinājumus atstājot augstskolu pārziņā.
2. Ļoti svarīgi ir katrā augstskolā nozīmēt atbildīgo struktūru un/vai personu, kas koordinēs CKNI izmantošanu un ar to iegūto datu uzglabāšanu, kā arī CKNI atjaunošanu un pilnveidi augstskolā. Tas nepieciešams gan tādēļ, lai visi ar CKNI palīdzību ievāktie dati vienmēr būtu pieejami nepieciešamās analīzes veikšanai, gan arī tādēļ, lai visām ieinteresētajām personām vienmēr būtu pieejama jaunākā CKNI versija.
 3. Lai nodrošinātu regulāru un pilnvērtīgu studējošo kompetenču novērtēšanu augstākās izglītības iestādēs, nepieciešams papildināt normatīvo regulējumu, uzliekot par pienākumu augstskolām organizēt regulāru studējošo kompetenču novērtēšanu un datu nodošanu centralizētajai koordinējošajai institūcijai (ja novērtēšanas tehniskais risinājums jau nenodrošina šādu datu apkopošanu). Svarīgi ir ņemt vērā to, ka CKNI nav kontroles vai augstskolu salīdzināšanas instruments, bet studentu vajadzību identificēšanas rīks un, ja nepieciešams, docētāju vajadzību identificēšanas instruments augstākās izglītības institūcijas iekšējās kvalitātes pilnveidei. Līdz ar to iegūtie rezultāti nav izmantojami ārējai studiju virzienu/programmu kvalitātes izvērtēšanai. Izmantojot kompetenču novērtēšanas rezultātus augstskolu, studiju virzienu un/vai programmu līmenī formālai ārējai kvalitātes izvērtēšanai, pastāv ļoti nopietns risks, ka iegūtie rezultāti nebūs ticami.
 4. CKNI rezultāti ir izmantojami kā mācīšanās analītikas rādītāji dažādos līmeņos – gan centralizēti, veicot augstākās izglītības kvalitātes monitoringu valsts līmenī, gan dažādās augstākās izglītības tematiskajās grupās, gan augstskolu un studiju virzienos, programmās, studiju līmeņos un studijuursos.
 5. Augstskolām, izmantojot CKNI, svarīgi to kombinēt ar citiem mērījumiem, piemēram, uzvedības novērojumiem, dažādu studiju rezultātu mērījumiem, lai veiktu

- tālāku instrumenta validizāciju, kā arī iespēju robežās kombinēt studējošo pašnovērtējumu ar ekspertu vērtējumiem.
6. Optimālais CKNI izmantošanas biežums bakalaura līmeņa programmās ir reizi studiju gadā, kas ļautu uzkrāt datus par pirmā un pēdējā kursa studējošajiem, vai ne retāk kā divreiz akreditācijas sešu gadu periodā, lai būtu iespējams veikt salīdzinājumu par izmaiņām minētajā periodā.
 7. Maģistra līmeņa programmās optimālais CKNI izmantošanas biežums ir reizi akadēmiskajā gadā, kas ļautu uzkrāt datus par pirmā un pēdējā kursa studējošajiem.
 8. Caurviju kompetenču novērtēšanas procesā instrumenta pilnās vai īsās versijas izvēle būtu atstājama katras augstskolas ziņā (izņemot gadījumus, kad konkrētas caurviju kompetences padziļināts novērtējums tiek noteikts kā prioritārs valsts līmenī, kad konkrētas kompetences novērtējumam būtu izmantojama pilnā CKNI versija).
 9. Svarīgi ilgtermiņā ņemt vērā, ka atbilstīgie kompetenču uzvedības indikatori laika gaitā var mainīties, līdz ar to atsevišķi CKNI iekļautie indikatori var zaudēt savu aktualitāti, un to formulējumus var būt nepieciešams mainīt vai uzlabot. Instrumenta satura regulārai izvērtēšanai un atjaunināšanas nodrošināšanai jābūt vienai no kompetenču novērtēšanas procesu koordinējošās institūcijas vai struktūras funkcijām.
 10. Optimālais pedagogu profesionālās kompetences novērtēšanas instrumenta izmantošanas biežums ir divas reizes profesionālās kvalifikācijas iegūšanas procesā: pirmo reizi tas (kā jebkurš profesionālās kompetences novērtēšanas instruments) aizpildāms studiju beigās pirms kvalifikācijas iegūšanas, bet otro reizi – indukcijas gada beigās.
 11. Pirmais pedagogu profesionālās kompetences novērtēšanas mērījums sniegs priekšstatu par studiju laikā apgūto, savukārt otrs mērījums dos iespēju salīdzinājumā novērtēt jaunā profesionāļa izaugsmi indukcijas gada laikā, kā arī novērtēt ieguvumus no indukcijas procesa.

13.2. Rekomendācijas un priekšlikumi studiju programmu un virzienu akreditācijas pilnveidei (*Zanda Rubene, Sanita Baranova, Nora Jansone* –*Ratinika, Matīss Sīlis*)

1. Ņemot vērā, ka studiju virzienu akreditācija plānota līdz 2026.gadam, lai būtiski nemainītu virzienu akreditācijas nosacījumus, jo tas apgrūtinātu studiju virzienu sagatavošanos akreditācijai, tad pētījuma projekta rezultātā izstrādātās rekomendācijas ir paredzētas augstskolu institucionālās akreditācijas uzsākšanai.
2. Akreditācijā tiek novērtēts, kā AII iekšējās kvalitātes sistēma nodrošina caurviju kompetenču apguves plānošanu, apguvi, rezultātu novērtēšanu un datu (tai skaitā ar CKNI iegūto datu) izmantošanu procesa pilnveidei. Svarīgi ārējās kvalitātes novērtēšanā neizmanto CKNI kā kontroles vai salīdzināšanas instrumentu, bet izvērtēt, kā AII šo instrumentu izmanto studiju kvalitātes un studiju rezultātu sasniegšanas monitoringam un pilnveidei.
3. Akreditācijā tiek ņemts vērā, ka AII nepieciešams organizēt ieinteresēto pušu (darba devēju, sociālo partneru, absolventu) regulāras tikšanās (vismaz vienu reizi divos akadēmiskajos gados), lai iegūtu atgriezenisko saiti par nepieciešamajām prasmēm un kultivētu sistēmisku, pamatotu pieeju (profesionālo un caurviju) kompetenču apguvei studiju procesā.
4. Akreditācijas kritērijos iekļaut zinātniskās pētniecības un studiju vienotības novērtēšanas kritērijus, identificējot arī pieredzi, kā augstskolā tiek pētīts pats studiju process un īstenotas pētniecībā, pierādījumos balstītas studijas (institūcijas līmenī, docētāju līmenī).
5. Studiju programmu licencēšanas un akreditācijas procesā izvērtēt, kā AII studiju rezultātu kartēšanas rezultāti tiek izmantoti, lai noteiktu arī saturā iekļautās caurviju kompetences un lai identificētu nepieciešamo caurviju kompetenču aspektu iekļaušanu saturā, pārbaudījumos un vērtēšanas kritērijos.

6. Akreditācijas procesā tiek vērtēta AII studiju programmās izmantoto mācīšanas, mācīšanās un vērtēšanas metožu dažādība, kā arī tas, kā AII apzina un izvērtē dažādu metožu, piemēram, darba vidē, kopienā un līdzdalībā balstītu studiju, piemērotību caurviju kompetenču pilnveides veicināšanai. Akreditācijā tiek vērtēti AII īstenotie labās prakses (*best practice*) piemēri mērķtiecīgai caurviju kompetenču veicināšanai un novērtēšanai studiju procesā, CKNI izmantošanai, kā arī AII veiktie atbalsta pasākumi akadēmiskajam personālam un studējošajiem.
7. Akreditācijas periodā tiek vērtētas studiju virzienu un studiju programmu administrācijas un akadēmiskā personāla profesionālās pilnveides iespējas – kādu atbalstu caurviju kompetenču integrēšanā, mācīšanā un novērtēšanā AII nodrošina.
8. Jāsekmē un jānovērtē augstskolu savstarpējā sadarbība kopīgu studiju programmu, studiju kursu un profesionālās pilnveides pasākumu īstenošanā, kurā mērķtiecīgi kā studiju rezultāti ietvertas caurviju kompetences.
9. Ieviešot institucionālo akreditāciju kā galveno ciklisko augstākās izglītības iestāžu kvalitātes ārējās novērtēšanas procedūru Latvijā, valsts izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas līmenī jānodrošina atbalsts augstskolām ar novērtēšanas kritērijiem atbilstīgiem datiem.
10. Izstrādājot institucionālās akreditācijas kritērijus, valsts līmenī jānodrošina, ka AII personāla profesionālās pilnveides pasākumi un caurviju kompetenču novērtēšana nerada papildu birokrātisko slogu un iesaistīto pušu pārslodzi, bet AII tos iespējams īstenot pēc būtības kā studiju atbalsta sistēmas daļu, izprotot, ka kvalitātes nodrošināšanai nepieciešams regulāri atvēlēt laiku koleģiālai sadarbībai, paredzot šādiem pasākumiem daļu no darba slodzes.